Skolinspektionen

Bilaga 1

Rapport
2012-07-06
Dnr 40-2011:6484

Rapport

efter kvalitetsgranskning av
gymnasial lärlingsutbildning vid
Sjögrenska gymnasiet i Knivsta kommun

Innehåll

Inledning

Bakgrundsuppgifter om Sjögrenska gymnasiet

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Resultat

Inledning

Ungefär hälften av eleverna i gymnasieskolan går på ett yrkesprogram. I den nya gymnasieskolan från 2011 finns det 18 nationella program, varav tolv räknas som yrkesprogram och sex som högskoleförberedande program. De nationella yrkesprogrammen kännetecknas av att examensmålen tar sikte på arbetslivets behov och att programmen innehåller yrkesämnen. Yrkesprogrammen ska enligt skollagen utgöra grund för yrkesverksamhet och fortsatt yrkesutbildning. Alla elever på yrkesprogram ska inom ramen för utbildning också ges möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till högskoleutbildning.

Skolinspektionens kvalitetsgranskning omfattar elever som påbörjade sin utbildning höstterminen 2011 vilket innebär att 2010 års skollag är utgångspunkt för Skolinspektionens granskning. Elever i högre årskurser som följer äldre bestämmelser ingår inte i denna granskning. Gymnasial lärlingsutbildning definieras enligt 1 kap. 3§ gymnasieförordningen som ”utbildning inom ett yrkesprogram som till mer än hälften genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan”. På en gymnasial lärlingsutbildning ska således mer än hälften av den totala utbildningstiden genomföras på en arbetsplats, motsvarande minst 1251 gymnasiepoäng.

Med arbetsplatsförlagd utbildning avses, enligt 1 kap. 3 § gymnasieförordningen ”lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan”. Både svenska och internationella studier av yrkesutbildningars kvalitet visar på att en viktig framgångsfaktor är att det bedrivs en planerad och systematisk samverkan mellan skola och arbetsliv avseende den arbetsplatsförlagda utbildningen.

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning under våren/hösten 2012. Granskningen vid Sjögrenska gymnasiet i Knivsta kommun ingår i detta projekt.

Sjögrenska gymnasiet besöktes den 8-10 maj 2012. Ansvariga inspektörer har varit utredarna Peter Holmberg och Annika Jervgren. I denna rapport redovisar

inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning genomförs totalt i 24 kommunala skolor och 16 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Sjögrenska gymnasiet

Sjögrenska gymnasiet är beläget centralt i Knivsta tätort och är en av landets minsta kommunala gymnasieskolor med 58 elever. Skolan är speciell genom att den är en kommunal skola med enbart yrkesprogram som har gymnasial lärlingsutbildning som verksamhetsidé. Elever som vill gå andra utbildningar hänvisas genom samverkansavtal till gymnasieskolorna i Uppsala, som är Knivstas traditionella gymnasieort. Sjögrenska gymnasiets ledningsorganisation består av en rektor, som tillika har ett antal centrala uppgifter inom kommunens skolorganisation samt en biträdande rektor som ansvarar för den dagliga driften av skolan.
Skolinspektionens kvalitetsgranskning vid skolan har avsett fordons- och transportprogrammet, handels- och administrationsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet.

Underlaget för granskningen består av dokument från skolan samt av information som samlades in vid intervjuer den 8-10 maj 2012. Intervjuer genomfördes på skolan, dels med rektorn och biträdande rektorn, dels med yrkeslärarna på fordons- och transport, handels- och administrations samt vård och omsorgsprogrammet, alla med ansvar för sina elever på arbetsplatser. Vid intervjuerna med lärarna deltog även skolans lärlingssamordnare. Åtta elever intervjuades, varav fyra på skolan och fyra på respektive arbetsplats. Dessa fyra elevers handledare intervjuades på sina arbetsplatser. I samband med den muntliga återkopplingen till skolledningen deltog också en arbetslivsföreträdare för programrådet.

Syfte och frågeställningar

Syfte

Skolinspektionen har granskat kvaliteten i gymnasial lärlingsutbildning för att säkerställa att eleverna ges möjlighet att utveckla de yrkeskunskaper de har rätt till. Detta gäller särskilt de arbetsplatsförlagda momenten liksom hur dessa fasas ihop med de skolförlagda momenten. Skolinspektionens tidigare kvalitetsgranskning av det arbetsplatsförlagda lärandet i gymnasieskolan från 2010 visar på allvarliga brister i många avseenden. För den nya utbildningsformen gymnasial lärlingsutbildning är kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet av helt avgörande betydelse då mer än hälften av utbildningen ska vara arbetsplatsförlagd. Eventuella kvalitetsbrister i utbildningen på arbetsplatsen kan därför inte på samma sätt som vid traditionell yrkesutbildning kompenseras med skolförlagda moment.

Gymnasial lärlingsutbildning kan bedrivas inom ramen för samtliga yrkesprogram som en av två alternativa vägar till en yrkesexamen. Det är viktigt att försäkra sig om att kvaliteten är hög och jämn så att den nya utbildningsformen upplevs som ett likvärdigt alternativ till en i huvudsak skolförlagd yrkesutbildning.

Frågeställningar

För att säkerställa att eleverna inom lärlingsutbildningen får den utbildning de har rätt till måste granskningen omfatta kvaliteten i de yrkesinriktade delarna av gymnasiala lärlingsutbildningen oavsett deras förläggning. Kvalitetsgranskningen styrs därför av följande huvudfrågeställningar:

1. Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?
2. Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?

För att kunna genomföra granskningen har dessa huvudfrågeställningar brutits ned i 15 specifika frågor som mer direkt belyser olika kvalitetsaspekter i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Dessa frågor har grupperats i följande fem områden för att ge struktur i granskningen.

A. Planering av utbildningen
B. Genomförande av utbildningen på skola och arbetsplats
C. Elevens situation
D. Uppföljning och bedömning
E. Utvärdering och kvalitetsarbete

Metod och material

Metod

Kvalitetsgranskningen av gymnasial lärlingsutbildning omfattar såväl APL som de skolförlagda yrkesinriktade delarna av utbildningen, men tyngdpunkten ligger på den arbetsplatsförlagda delen. En kombination av enkäter och intervjuer samt observationsstudier har utgjort grunden för granskningen. Granskningen av de 40 gymnasieskolorna med gymnasial lärlingsutbildning genomförs under perioderna maj samt september-oktober 2012.

Intervjuerna omfattar elever, yrkeslärare, rektor och handledare på arbetsplatsen. Varje skolbesök beräknas omfatta två-tre arbetsdagar. I samband med att dokument begärts in har Skolinspektionen därutöver efterfrågat en verksamhetsbeskrivning som fyllts i av rektor. Skolinspektionen har på så vis fått en inledande bild av hur skolans undervisning och det arbetsplatsförlagda lärandet är upplagt. Fyra nationella program har ingått i granskningen, bygg- och anläggning, fordons- och transport, handels- och administration samt vård och omsorg. Det är inte troligt att det finns lärlingar inom alla fyra granskade program på samtliga utvalda skolor. Därför har vid urvalet beaktats att det totalt ändå blir en jämn spridning mellan de fyra programmen.

Vid varje utvald skola har två till tre gymnasiala lärlingar per program utsetts för intervju inom de fyra yrkesprogram som projektet valt ut för granskning. Som en följd av urvalet intervjuas även dessa elevers handledare på arbetsplatsen och yrkeslärare i karaktärsämnen med ansvar för bedömning och betygssättning samt den rektor som har ansvaret för eleven.

Inför skolbesök och arbetsplatsbesök har projektledning och inspektörer informerat om projektets syfte, hur granskningen går till och hur insamlad information kommer att hanteras. De utvalda eleverna har i första hand intervjuats ute på sina lärlingsplatser, ibland har det även gjorts på skolan. Även lärlingarnas handledare har intervjuats på sina arbetsplatser. Den yrkeslärare som är ansvarig för eleven intervjuas på skolan, liksom den rektor som är ansvarig för de gymnasiala lärlingarna. Skolbesöket har avslutats med en återkoppling från inspektörerna till rektorn.

För intervjuerna har särskilda intervjuguider tagits fram utifrån vilka inspektörerna har genomfört strukturerade intervjuer. Frågeställningarna för granskningsprojektet har brutits ner i intervjufrågor anpassade för de olika grupperna. Syftet med intervjuerna har varit att få intervjupersonerna att kunna tala relativt fritt inom ramen för de frågeområden som bestämts. Det är önskvärt att intervjuerna hålls mer som öppna samtal, inte minst vid besöken på arbetsplatser.

För att få större djup i granskningen och ett mer undervisningsnära perspektiv har, där så varit möjligt, ett antal observationer genomförts genom att eleven

följs i dennes aktuella aktivitet. Sådana observationer kan sen ligga till grund för samtalen med elev, handledare och lärare.

Resultat

A. Planering av utbildningen

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att en viktig förutsättning för att utbildningen på arbetsplatsen ska hålla hög kvalitet är att samarbetet mellan skolan och arbetsplatsen fungerar bra. Läraren och företrädaren för arbetsplatsen bör gemensamt planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser. Även den Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72) har påtalat vikten av lärarens och handledarens gemensamma planering.

- ***Finns en uttalad strategi för gymnasial lärlingsutbildning vid skolan?***

Sjögrenska gymnasiets verksamhetsidé utgår från gymnasial lärlingsutbildning och alla gymnasieelever vid skolan följer lärlingsspåret, vilket gör skolan speciell bland kommunala skolor. Övriga gymnasieelever hänvisas genom samverkansavtal till gymnasieskolorna i Uppsala, som är Knivstas traditionella gymnasieort.

Skolans upplägg innebär att eleverna under år 1 är ute på en arbetsplats två dagar per vecka, och under år 2 tre dagar per vecka. Om de önskar får de möjlighet till ”miljöpraktik” under 2-4 hela veckor under första terminen. Då får eleven känna på en bransch och en arbetsplats, och om det upplevs vara ett helt felaktigt val har de möjlighet att byta till ett program i Uppsala.

En samstämmig uppfattning bland eleverna under intervjuerna var att de är mycket nöjda med att utbildningen äger rum både i skola och på arbetsplats. De moment som förekom i skolan förberedde eller kompletterade vanligtvis de som eleven genomfört på arbetsplatsen. En elev gjorde när det gäller tiden på arbetsplatsen kommentaren att ”verkligheten kan knappast fångas bättre sätt än i vår utbildning”.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en strategi för gymnasial lärlingsutbildning och att det upplägg som finns på skolan är tydligt för eleverna. Genom att eleverna tidigt har en möjlighet att göra ”miljöpraktik” kan de undvika eventuella avhopp som annars kan riskeras vid fel val av utbildning.

- ***Hur planerar och organiserar skolan lärlingsutbildningen?***

Vid Sjögrenska gymnasiet har varje programansvarig lärare tillsammans med biträdande rektor ansvar för planering av det arbetsplatsförlagda lärandet. Läraren skaffar och kvalitetssäkrar lärlingsplatsen, med stöd av biträdande rektor som har det formella ansvaret. Yrkeslärarna framhåller betydelsen av att diskutera igenom målen för utbildningen med handledarna redan vid de första kontakterna. Innehållet planeras och styrs sedan av lärarnas framtagna målmatriser som finns i varje elevpärm. Lärarna ser över och planerar med respektive arbetsplats vad som kan genomföras och vad som eventuellt saknas och måste ske på annan plats. Under Skolinspektionens besök framkom i intervjuer med rektorn och lärare att det kan vara svårt att få tag på APL-platser lokalt i Knivsta främst för vissa program. Det är mest mindre företag som tar emot gymnasiala lärlingar varför eleverna ibland måste byta arbetsplats för att få en allsidig utbildning enligt kursplanerna. Ett undantag utgör Upplands Motor i Uppsala, som kan ge en allsidig täckning av alla inom branschen förekommande uppgifter (ett s.k. helplatsföretag). Närheten till Uppsala med dess stora utbud i alla branscher gör ändå de regionala förutsättningarna för arbetsplatsförläggning goda. Inom handeln finns inga problem det är genomgående positiv respons från företagen.

Lärarna är ute ofta och medger att det var mycket mer tidskrävande i början när utbildningen startade, men på senare tid har rutiner och kontakterna upparbetats.

Skolinspektionen bedömer att skolan genomgående har en god planering och organisation av verksamheten. Skolledning och skolans lärare har gemensamt arbetat med framtagande av målmatriser för att få en likformighet i bedömningar. Lärarna har tid avsatt för att besöka arbetsplatser och är noggranna i urvalet för att kvalitetssäkra både när det gäller handledare och av arbetsplats.

- ***Finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen?***

Skolans elever är ute två dagar i veckan redan från första terminen, men har yrkesämnen och mentorstid samt gymnasiegemensamma ämnen i skolan.

Skolinspektionen bedömer att det finns förutsättningar för en skolförlagd inledning på lärlingsutbildningen.

- ***Har alla elever tillgång till lärlingsplatser?***

Samtliga elever har utbildningskontrakt. Lärarna ser till att ha arbetsplatser klara för samtliga elever innan eleverna börjar, för att kunna erbjuda dessa platser direkt när eleverna börjar.

Skolinspektionen konstaterar att alla elever har tillgång till lärlingsplatser.

- ***Vem har ansvaret för att skaffa lärlingsplatser?***

Enligt gymnasieförordningen (4 kap12§) är arbetsplatsanskaffning skolhuvudmannens ansvar. I praktiken är det alltid yrkeslärarna som sköter detta, ibland som på Sjögrenska gymnasiet med stöd av skolledningen och lärlingssamordnare. Enligt skolledningen har varje lärare/mentor ansvar för upplägg och planering av sitt programs arbetsplatsförlagda del tillsammans med handledaren och ska se till att eleven får de kurser som krävs. Alla yrkeslärare anskaffar platser och många av dessa platser är återkommande. Det handlar enligt lärarna i första hand om att kvalitetssäkra arbetsplatserna. Detta sker genom täta besök i början av APL perioden. Innevarande termin har lärarna sett ett större intresse bland företagen att ta emot gymnasiala lärlingar än vanliga APL-elever, som är ute 15 veckor.

Vid behov kan eleven få byta arbetsplats. Skolan för listor på olika intressanta företag samt på förslag till kommande platser. Skolan följer upp detta genom täta besök på arbetsplatsen samt stämmer av med eleven när denne kommer in på skolan.

Skolinspektionen bedömer att skolan har en tydlig ansvarsfördelning och att det i första hand är yrkeslärarna som anskaffar och kvalitetssäkrar arbetsplatserna, med ett stöd från lärlingssamordnare och biträdande rektor.

- ***Finns brister i utformning av utbildningskontrakt?***

Enligt skollagen ska det för elev i gymnasial lärlingsutbildning upprättas utbildningskontrakt som bl a ska ange vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar. Så är ofta inte fallet utan i bästa fall fogas en bilaga till kontraktet eller annat dokument, t ex individuell studieplan som anger detta. Detta är väsentligt dokument för planeringen av elevens utbildning så att den motsvarar kraven i styrdokumenten. I förarbetena (prop. 2010/11: 104, Kvalitet i gymnasial lärlingsutbildning) framhålls att fördelningen av utbildningens innehåll mellan arbetsplats och skola är en viktig uppgift. Likvärdig utbildning förutsätter att uppdelning och

planering hela tiden tar sin utgångspunkt i de nationellt beslutade ämnesplanerna. Regleringen i kontraktet ska alltså utgå från ämnesplanerna. Detta gäller även när utbildningen sker på en arbetsplats. Regeringen anser vidare att utbildningskontraktet ska vara ett sammanhållet avtal som reglerar förhållandet mellan skolhuvudman, arbetsplats och elev, varför det av utbildningskontraktet bör framgå vad som är förlagt till arbetsplats.

Sjögrenska gymnasiet har en enhetlig mall för utbildningskontrakten. Det är skolans ansvar att se till att företagen blir informerade och att de skrivs under. Ibland har det varit problem med att få in dessa påskrivna tillbaka till skolan. Företag skriver normalt på utan problem och har mest frågor kring praktiska problem. Enligt biträdande rektor är det dock svårt att tidigt precisera vilka avsnitt som kan läggas ut på arbetsplatsen, detta får delvis växa fram och successivt revideras. Målmatriserna ska sen visa på uppdelning av målen och vad som kan utföras på respektive arbetsplats.

Av de utbildningskontrakt skolinspektionen tagit del av från skola framgår inte vilka delar av utbildningen som ska vara förlagda till arbetsplats och inte heller omfattningen av dessa delar.

Skolinspektionen konstaterar att skolan har utbildningskontrakt för samtliga elever, men bedömer att det saknas preciseringar i utbildningskontrakten om vilka delar av utbildningen som ska vara förlagda till arbetsplats och i vilken omfattning detta ska ske. I stället hänvisar skolan till andra dokument, som målmatriser i elevpärmen på respektive arbetsplats.

Utvecklingsområde:

Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där det ska anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.

B. Genomförande av utbildningen i skola och på arbetsplats

Regeringen anser, i likhet med Skolinspektionens kvalitetsgranskning av APU (rapport 2011:2), att det är angeläget att elevens yrkeslärare gör regelbundna besök på arbetsplatsen. Sådana besök kan både ha till syfte att följa upp lärlingens kunskapsutveckling och att i samarbete med handledaren stämma av att lärlingens arbetsuppgifter i bredd, djup och innehåll svarar mot de mål som finns uppställda för utbildningen. Erfarenheter från lärlingsförsöket visar att kontakten mellan handledare, lärare och lärling har stor betydelse för arbetsplatsens upplevelse av lärlingsutbildningen. Regeringen lämnar dock

inget förslag om att reglera denna typ av arbetsplatsbesök, något som Skolinspektionen tidigare har uttryckt ett behov av (prop. 2010/11:104).

- ***Hur säkerställer skolan arbetsplatsens kvalitet***

Läraren skaffar och kvalitetssäkrar lärlingsplatsen, med stöd av biträdande rektor som har det formella ansvaret. Yrkeslärarna framhåller betydelsen av att diskutera igenom målen för utbildningen med handledarna redan vid de första kontakterna. Även handledarna tycker att de inledande kontakterna är viktiga för att få en bild av sitt åtagande, som åtminstone inledningsvis kan upplevas som ganska omfattande. Skolan följer upp genom täta besök på arbetsplatsen samt stämmer av med eleven när denne kommer in på skolan, vilket sker varje vecka. Skolan har förteckningar på olika intressanta företag samt på förslag till kommande platser. I dessa listor förtecknas även de företag som anses var mindre lämpliga.

Skolinspektionen bedömer att skolan har god kontroll på arbetsplatsernas kvalitet genom att göra täta besök och få återkoppling från elever. Skolan följer upp och säkerställer detta genom att föra en översikt över samtliga arbetsplatser.

- ***Hur ofta besöker skolan eleverna och deras handledare under APL och vad avhandlas vid besöken?***

Yrkeslärarna vid Sjögrenska gymnasiet försöker vara ute på arbetsplatserna varannan vecka, men det är också behovsstyrt, för vissa elever kan det ske ännu oftare i början, ibland dagligen. Det framkom vid intervjuerna med eleverna att det inte finns något uttalat behov av att lärarna skulle besöka arbetsplatserna oftare än vad som nu sker. Någon elev tyckte till och med att det var för ofta. Valideringsmötena där elever deltar brukar tar minst en timme. Även den biträdande rektorn besöker arbetsplatserna regelbundet.

Skolinspektionen bedömer att skolan gör regelbundna besök på arbetsplatserna och att de skiljer på besök där eleven ska bedömas och sociala besök.

- ***Hur säkerställer skolorna handledarens lämplighet och ser till att handledarutbildning genomförs?***

Enligt regeringens bedömning i prop. 2010/11:104 är handledarnas kompetens avgörande för kvaliteten i den gymnasiala lärlingsutbildningen. Kompetens handlar dels om djup och bredd i yrkeskunskaperna, dels om kunskap om lärlingsutbildningens förutsättningar, t.ex. de mål och kunskapskrav som finns för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Flera remissinstanser, däribland Skolverket och Nationella lärlingskommittén (SOU 2011:72), har föreslagit att handledarutbildning ska vara obligatorisk för delta-

gande arbetsplatser. Regeringen gör samma bedömning, när det gäller betydelsen av kompetenta handledare men väljer att inte göra handledarutbildning obligatorisk. Skolhuvudmannen har ett stort ansvar när det gäller att se till att handledarna har den kunskap och erfarenhet som krävs för uppdraget. Det innebär att skolhuvudmännen bör ge handledare information, stöd och utbildning kring lärlingsutbildningens innehåll, mål, ramar och ansvarsfördelningen mellan skola och arbetsplats.

Yrkeslärarna vid Sjögrenska gymnasiet framhåller vikten av att hitta rätt personer som handledare. På nya arbetsplatser diskuterar läraren ofta med verksamhetens chef som i sin tur utser en handledare. Det är viktigt att ofta vara ute på arbetsplatserna, för det märks tidigt i diskussionerna med elever om något inte stämmer. Det handlar mycket om attityder och inställningar, och att ha en öppen kommunikation mellan handledare och elev underlättar detta. Oftast har arbetsplatsen flera handledare/elev. Handledarens kompetens bedöms av läraren, om det inte fungerar har man bytt lärlingsplats. När det slutat personal på företagen kan det ibland vara svårt att hitta nya handledare, vilket är svårt att förebygga och gör att arbetsplatserna blir sårbara.

Skolan erbjuder handledarutbildning, men handledarutbildning är svår att genomföra på skolan, det är bara vård och omsorg som har hög uppslutning. För övriga sker handledarutbildning kontinuerligt ute på arbetsplatserna och genom lärarnas höga närvaro på arbetsplatsen säkerställs handledarens kompetens. En bra handledare är oftast någon som har egen erfarenhet av ungdomar (t.ex. idrottsledare) och har ett engagemang.

Varje lärare/mentor ansvarar för upplägg och planering av APL-perioden tillsammans med handledaren och ser till att eleven får de kurser som krävs och vid behov byter man arbetsplats. Skolan följer upp vid täta besök på arbetsplatsen samt stämmer av med eleven när denne kommer in på skolan. Respektive lärare/mentor gör en individuell utvecklingsplan.

Skolinspektionen bedömer att skolans lärare är noggranna vid urvalet av arbetsplatser och indirekt handledare samt har täta kontakter både med handledare och elever (speciellt i början av APL) för att säkerställa att samarbetet och att handledarens kompetens är tillräcklig. Där handledare inte har möjlighet att gå skolans handledarutbildning, ges det istället en kontinuerlig utbildning vid arbetsplatsbesöken. Läraren och handledaren avsätter tillräckligt med tid för att gå igenom målmatriser samt övriga frågor.

- ***Hur fungerar programråden?***

Sjögrenska gymnasiet har ett gemensamt programråd, med ursprung i det gamla lärlingsrådet, som täcker alla branscher. Programrådet har två möten per

termin. Vid en del programrådsmöten har en företagsrepresentant varit ordförande och vid andra den biträdande rektorn. I programrådet sitter oftast en elev med åt gången. När det gäller samverkan har programrådet ännu inte arbetat så mycket med olika kvalitetskrav, utan företagen tycker de får bra information om skolan och att de blandade branscherna kan ge varandra råd och idéer.

Skolan deltar även i Elbranschrådet, regionalt för Uppsala samt i ett s.k. Service Forum som också är på regional nivå. Det är Regionförbundet i Uppsala län som skapat dessa fora för att underlätta planering och bidra till erfarenheter från andra kommuner. Skolan har också blivit tillfrågad om att ingå i ett regionalt Vård- och omsorgscollege, men ser i nuläget inte några större vinster med det. Även om det finns ett Service Forum på regional nivå för bl. a. handeln som fungerar bra, överväger handeln att skapa ett eget branschråd för att bara ta upp handelns och dess företags behov och kvalitetssäkra utbildningen.

Vid intervjuerna med elever så har man hört talas om programråd och vet att de finns, men eleverna kan inte ge exempel på vad som tas upp under mötena i programråden. Enligt rektorn dokumenteras mötena genom protokoll. Programrådet har ännu inte arbetat så mycket med olika kvalitetskrav, utan företagen tycker de får bra information om skolan och att de blandade branscherna kan ge varandra råd och idéer.

Skolinspektionen bedömer att skolan uppfyller kraven på programråd samt har etablerat regionala kontakter, där vissa branscher arbetar med att kvalitetssäkra gymnasial utbildning.

C. Elevens situation

- ***Hur hanterar skolan elever med svag motivation och/eller bristande social kompetens?***

Sjögrenska gymnasiet har tidigare haft ett antal elever med bakgrund i individuellt program och PRIV. Flera av dessa elever har valt att fortsätta som lärlingar. Respektive lärare/mentor gör upp en individuell utvecklingsplan för varje elev.

Innan eleverna går ut på arbetsplatsen har alla fått en kurs i arbetsmiljö och säkerhet. Då går lärarna även igenom vilka regler som finns på arbetsplatsen i samspel med handledaren. Lärarna är medvetna om vikten av bra kommunikation mellan elev, handledare och yrkeslärare för att undvika den s.k. ”praktikchocken” som ofta infinner sig för eleverna, när man bara har vuxna omkring sig och inte tryggheten med klasskompisar och lärare. Därför krävs det att vissa elever får tätare besök av läraren och får en handledare som är **mer** engagerad i sin uppgift och gärna vill och har erfarenhet av att arbeta med ungdomar.

Skolinspektionen bedömer att skolan har stor erfarenhet av att hantera elever med svag motivation och ta fram individuella utvecklingsplaner för dessa. Skolan är noggrann med att ha täta kontakter på arbetsplatser samt individuell uppföljning av varje elev.

- ***Kan arbetsplatserna anpassas till elever med särskilda behov?***

Om det finns möjlighet ordnar skolan en flexibel arbetsplats för eleven och tar upp att eleven har särskilda behov speciellt med handledaren. Det är viktigt att dessa elever känner trygghet säger rektor och skolan försöker aktivt arbeta med handledare och arbetsplats så att det ska bli så bra som möjligt för eleven.

Skolinspektionen bedömer att skolan arbetar aktivt med att hitta lämpliga arbetsplatser som ska fungera efter elevernas särskilda behov.

D. Uppföljning och bedömning

I propositionen 2010/11:104 framhåller regeringen att läraren och företrädaren för arbetsplatsen gemensamt bör planera och fördela innehållet i utbildningen, men det är läraren som med stöd av handledarens underlag ska ansvara för betygssättning av alla kurser.

- ***Hur bedöms och betygssätts elevernas yrkeskunskaper?***

Sjögrenska gymnasiet har rutiner för trepartssamtal och genomför s.k. valideringsmöten, vilket generellt sker en gång vid start och två gånger innan betyg sätts på kurs. Vid dessa möten stämmer man av i förhållande till vart eleven befinner sig och bedömer om eleven har uppnått målen för kursen. Eleven gör då också en självskattning. Eleverna uppger själva vid intervjuerna att de tror att tiden på arbetsplatsen har stor betydelse för bedömningen och att den påverkar betyget i hög rad, vilket de också tycker är riktigt. Yrkeslärarna använder sina målmatriser som underlag för bedömning och har genom täta kontakter även god insyn i handledarens kompetens. Vid valideringsmötena diskuterar regelbundet elevens kunskapsutveckling, där även handledaren har en betydelsefull roll.

Kommunikationen mellan elev, lärare, handledare genomförs vid dessa möten och stäms av vid trepartssamtalen. Yrkesläraren/mentorn har tillsammans med handledaren god kontroll över att momenten ”betas av” samt dokumenteras i elevpärmen. Avstämningar genomförs under tiden för yrkesämnet med mentorn och eleven för i en kronologisk logg in genomförda kurser, avstämning sker i samtalet med handledaren. Elevpärmen är central som dokumentationsunderlag, där noterar arbetsplatsen elevens närvaro och den innehåller även de viktiga målmatriserna för elevens lärande.

Målmatriserna finns även digitalt tillgängliga för elev, föräldrar och handledare. Eleverna kan vara med och följa målen i matriserna, som är identiska upplagda oberoende av ämne, fast givetvis med varierande innehåll. Eleverna kan utvärdera och reflektera när handledare, yrkeslärare träffas. Rektorn bedömer att handledarens bedömning är tillförlitlig genom de fortlöpande och täta kontakterna med yrkesläraren.

Skolinspektionen bedömer att skolan har ett planerat och strukturerat arbetssätt för att bedöma och betygsätta elevernas yrkeskunskaper. Dels genom utarbetade målmatriser samt genom en god kommunikation via trepartssamtal mellan elev, handledare och yrkeslärare. Dels genom de täta besöken på arbetsplatsen.

- ***Finns tillgång på yrkeslärare som kan undervisa i skolförlagda delar samt kommunicera med handledaren om yrkesinnehållet på arbetsplatserna?***

Enligt skollagen 2 kap § 13 ska huvudmannen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva.

Enligt skollagen 2 kap § 18 får huvudmannen om det inte finns någon lärare att tillgå inom egen organisation som har den utbildning som krävs använda en annan person för att bedriva undervisningen. En sådan person ska:

> *1. vara lämplig att bedriva undervisningen, och*
> *2. i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som krävs för undervisningen.*

Normalt får en person som avses i 2 kap § 18 endast användas för bedriva undervisning under högst ett år i sänder, vilket dock inte gäller undervisning i yrkesämne.

Yrkeslärarollen har genom lärlingsutbildningen förändrats och alla har inte fullt ut den kompetens som behövs. Målet för Sjögrenska gymnasiet är att skolan ska ha yrkeskompetenta personer för varje program som kan ta ansvaret fullt ut, såväl praktiskt som teoretiskt, för eleverna. Tillgången till yrkeslärarkompetens vid skolan, är i dag begränsad, endast inom handel och el finns yrkeslärare. Elläraren har dessutom god kompetens även inom fordon. För vård och omsorg finns inhyrd yrkeskompetens från kommunen**.** En lärare som inte var yrkeslärare hade därigenom fått stöd i sin undervisning. Samtliga lärare har dock lärarutbildning.

Skolinspektionen bedömer att skolan saknar utbildade yrkeslärare för några program, men att målet för skolan är att de ska ha yrkeskompetenta personer för varje program som kan ta ansvaret fullt ut för eleverna. Tillgången till yrkeslärarkompetens vid skolan, är därför i dag begränsad.

Utvecklingsområde:
Skolan bör försäkra sig om att samtliga yrkesprogram har tillgång tillyrkeslärare med den kompetens som krävs för uppdraget. Skolan bör sträva efter att anställa behöriga yrkeslärare och detta bör vara ett krav när skolan annonserar efter lärare.

E. Utvärdering och kvalitetsarbete

- ***Hur följs den gymnasiala lärlingsutbildningen upp och utvärderas i syfte att tillvarata erfarenheter för att förbättra och utveckla den?***

Av de elever som gick ut från Sjögrenska gymnasiet vårterminen 2011 hade 12 av 13 elever fått arbete enligt uppgift från skolan. ”Ett fantastiskt bra resultat ”tycker rektor och tillägger att ”elever som får jobb och är nöjda med utbildningen är skolans bästa kvalitetsambassadörer”.
Stöd från en engagerad kommunledning har varit viktigt liksom engagerade företag och handledare, vilket tillsammans med lärarnas täta besök ute på lärlingsplatserna är viktiga kvalitetsfaktorer.
En lika viktig förutsättning är att eleverna alltid är närvarande, i skolan såväl som på sina arbetsplatser, vilket de gör när de känner sig trygga. Handledaren fyller i närvaro, eleven ringer sin handledare och föräldern ringer skolan.

Skolinspektionen bedömer att skolan genom enkäter följer upp hur det går för elever efter avslutad utbildning, vilket ger en viss kvalitetsbedömning av nuvarande utbildning. Här skulle skolan i mer systematisk form kunna utveckla uppföljningen med årliga utvärderingar kring hur det arbetsplatsförlagda lärandet fortskrider alternativt behöver förbättras.

Utvecklingsområde:
Skolan behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete genom att utvärdera och analysera den arbetsplatsförlagda utbildningen för att ta till vara erfarenheterna och utveckla verksamheten.

Sammanfattning:

1. ***Genomförs det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen i enlighet med gymnasieskolans styrdokument och i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs?***

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärandet inom lärlingsutbildningen sker i samverkan med det lokala arbetslivet så att utbildningens kvalitet säkerställs i enlighet med styrdokumenten. Skolan har en god planering och kan genom täta besök följa upp eleverna och arbetsplatserna för att säkerställa utbildningen kvalitet.

Utbildningen har en tydlig förankring från skolledning till lärare och elever genom ett gemensamt framtaget arbetsmaterial för bedömning av elev s.k. målmatris. Kvaliteten på arbetsplats och handledare säkerställs genom kontinuerlig handledarutbildning på arbetsplats alternativt i skolan regi. Arbetsplatserna registreras för gemensam användning av samtliga lärare.

2. *Ser skolan till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen säkerställs?*

Skolinspektionen bedömer att skolan ser till att de skolförlagda och arbetsplatsförlagda momenten kompletterar varandra och fogas samman så att kvaliteten och likvärdigheten i de yrkesinriktade delarna av lärlingsutbildningen kan säkerställas. Skolan har ett planerat och strukturerat arbetssätt för att bedöma och betygsätta elevernas yrkeskunskaper, dels genom utarbetade målmatriser, dels genom en god kommunikation via trepartssamtal mellan elev, handledare och yrkeslärare. Genom de täta besöken på arbetsplatsen kvalitetssäkrar skolan att den skolförlagda- och den arbetsplatsförlagda utbildningen fungerar i sin helhet.

Som framgått tidigare bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i syfte att höja verksamhetens kvalitet i första hand behöver inledas inom följande områden:

- **Utbildningskontraktens innehåll behöver preciseras. Där ska det anges vilka delar av utbildningen som ska genomföras på arbetsplatsen och omfattningen av dessa delar.**

- **Skolan bör försäkra sig om att samtliga yrkesprogram har tillgång till yrkeslärare med den kompetens som krävs för uppdraget. Skolan bör sträva efter att anställa behöriga yrkeslärare och detta bör vara ett krav när skolan annonserar efter lärare.**

- **Skolan behöver utveckla sitt systematiska kvalitetsarbete genom att utvärdera och analysera den arbetsplatsförlagda utbildningen för att ta till vara erfarenheterna och utveckla verksamheten.**